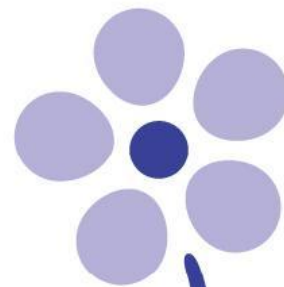

FRÆÐSLUFUNDUR Á AKUREYRI

5. nóvember 2016

MS) FÉLAG ÍSLANDS

MS-LYF, MEÐFERÐ OG VIRKNI

Hvaða lyfjameðferð hentar hverjum og einum er mjög mismunandi og taka þarf tillit til ýmissa þátta. Það þarf því ekki að vera að kröftugasta lyfið henti öllum.

MS-LYF

Fyrirvari: Við erum ekki menntaðir heilbrigðisstarfsmenn

- Miklar framfarir hafa orðið í meðhöndlun sjúkdómsins á síðustu árum. Ný og kröftug lyf við MS í köstum hafa bætt lífsgæði verulega. Lyfin milda einkenni, fækka köstum og/eða stytta tímann sem köstin standa yfir.
- Margt að gerast í rannsóknum. Væntanlegt er fyrsta lyfið, *ocrelizumab*, sem talið er gagnast frumkominni versnun MS og góðar niðurstöður fasa-III rannsóknar voru kyntar á ECTRIMS 2016 um nýtt lyf, *BAF-312*, við síðkominni versnun.
- Til eru lyf til að meðhöndla hinu margvíslegu einkenni MS.
- Fylgja tilmælum um lyfjameðferð. Ef lyfjameðferð skilar ekki tilætluðum árangri er mögulegt að skipta þurfi um lyf.

MS-LYF

- Halda „dagbók“. Láta vita um allar breytingar sem verða á einkennum eða viðbrögðum við lyfjunum.
- Mikilvægt að gera sér grein fyrir aukaverkunum og ræða við hjúkrunarfræðing eða taugalækni ef spurningar vakna. Ef um ný lyf er að ræða geta enn komið fram óþekktar aukaverkanir.
- Heimilislæknir getur oft leyst úr mörgum vandamálum MS-fólks og getur verið tengiliður við taugalækni og heilbrigðisstofnanir.
- MS-lyf eru ónæmisbælandi lyf, mismikið þó. Við bólusetningar þarf að fullvissa sig um að bóluefni innihaldi „dauðar“ veirur.
- Upplýsingar um verkun og notkun MS-lyfja er að finna á msfelag.is eða á lyfjastofnun.is. Öllum MS-lyfjum fylgja öryggiskort.

MS-LYF - öryggiskort

MS-LYF

Innrennsliislyf:

- Tysabri
- MabThera

Töflur/hylki:

- Gilenya
- Tecfidera
- Aubagio

Stungulyf:

- Plegridy
- Interferon Beta
- Avonex
- Rebif
- Copaxone

MS-LYF

Innrennslislyf:

- Tysabri
- MabThera

TYSABRI (natalizúmab)

- Frá 2008 á Íslandi. Almenn ánægja með lyfið. Orkumeiri.
- Innrennslislyf á sjúkrahúsi, á fjögurra vikna fresti.
- Gefið sem önnur meðferð nema ef um mikla bólguvirkni sé að ræða
- Fækkar köstum um 70% og hægir á fötlun
- Frábending eru aðallega sjúklingar í aukinni hættu á að fá tækifærissýkingar, þ.m.t. sjúklingar með veiklað ónæmiskerfi
- Tysabri er einstofna mótefni sem hindrar innrás hvítfrumna inn í miðtaugakerfið og kemur þannig í veg fyrir að nýjar bólguskellur myndist
- Hægt að mynda mótefni (engin virkni, innrennslisviðbrögð – mælt með blóðprufu
- Aukaverkanir geta verið; sundl, velgja, ofsakláði og kuldahrollur í tengslum við innrennslið.
- PML-heilabólga er sjaldgæf en alvarleg aukaverkun Tysabri. Öryggiskort.
- Blóðprufur eru teknar á a.m.k. 6 mánaða fresti hjá öllum sem eru á Tysabri
- Ræða Tysabri-meðferðina og kynna einkenni PML fyrir fjölskyldu og vinum

PML - heilabólga

- Einkenni PML eru svipuð MS-kasti en þróast almennt hægar, þ.e. einkenni geta þróast í marga daga eða vikur:
  - Breytingar á hugrænni færni og einbeitingu
  - Breytingar á hegðun
  - Máttleysi í öðrum helmningi líkamans
  - Sjóntruflanir
  - Ný einkenni frá taugakerfi
- Hættan á að fá PML virðist aukast með:
  - Lengd meðferðartíma hjá sjúklingum með mót efni gegn JC-veiru og
  - hjá þeim sem hafa áður verið á annarri ofnæmisbælandi meðferð,
  - sérstaklega þegar sjúklingur hefur notað Tysabri í yfir 2 ár
- Að hafa mót efni gegn veiru í blóði (jákvæður) þýðir í raun að hafa sýkst af veirunni einhvern tímann á lífsleiðinni og að ónæmiskefið hafi myndað mót efni til varnar veirunni

PML, frh.

- Rúmlega helmingur fólks er með JC-veiruna í sér en fá ekki heilabólgu nema ónæmiskerfi þeirra veiklist
- Meðferð við PML felst í því að notkun Tysabri er hætt strax og stundum er lyfið fjarlægt úr líkamanum með plasmaskiptum (blóðskiljun)
- PML leiðir venjulega til alvarlegrar fötlunar eða dauða en horfur eru háðar skjótri greiningu og réttum viðbrögðum
- Frá árinu 2012 hefur verið hægt að mæla styrk JC-veiru í blóði
  - Gildin eru mæld á ákveðnum skala. Hjá einstaklingum sem ekki hafa verið á annarri ónæmisbælandi meðferð er talið að áhætta á PML aukist töluvert þegar gildið fer yfir 1,5 og en ef gildið er undir 0,9 er áhættan er lítil.
  - Áhættan er almennt lítil fyrstu tvö ár meðferðar fyrir þennan sama hóp.
- Þó einstaklingur mælist neikvæður á einum tímapunkti getur hann orðið jákvæður síðar
- Ekki hika við að hafa samband við heilbrigðisstarfsfólk ef minnsti grunur vaknar
- Bera á sér lyfjakort og vera á varðbergi í 6 mánuði eftir að meðferð er hætt

MABTHERA (rituximab)

- Ekki markaðssett sem MS-lyf (enn) en hefur verið notað á Íslandi síðan 2012
- Innrennslislyf, gefið á 6 mánaða fresti
- Gefið þeim tímabundið (miðað við 3 ár) sem ekki þola Tysabri eða Gilenya eða lyfin virka ekki sem skyldi
- Rituximab er mótefni sem eyðileggur B-frumur í blóði, þ.e. hefur áhrif á hvítu blóðkornin (krabbameinsmeðferð)
- Frábending: Ef þú ert með virka sýkingu eða verulega bælt ónæmiskerfi
- Krabbameinslyf sem einnig hefur verið notað við nýrnaskipti og sem gigtarlyf með góðum árangri. Markaðssett 1997. Ódýrt lyf miðað við ný MS-lyf.
- Um fjórðungur Svía með MS nú á lyfinu. Svíar byrjuðu að nota lyfið árið 2008 fyrir þá sem ekki gátu verið á Tysabri. Á annan tug MS-einstaklinga á Íslandi.
- Góður árangur af notkun og í rannsóknum. Þolist almennt vel og engar alvarlegar aukaverkanir. Vera samt á varðbergi gagnvart PML.
- Biðtími er 5-6 vikur á milli MabThera og Tysabri/Gilenya

MS-LYF

Töflur/hylki:

- Gilenya
- Tecfidera
- Aubagio

GILENYA (fingolomod)

- Á Íslandi frá 2011
- Hylki, 1 hylki á dag, með eða án matar
- Gefið sem önnur meðferð nema ef um mikla bólguvirkni sé að ræða
- Gilenya fækkar köstum um rúmlega 50% á ári
- Gilenya hindrar för bólgufrumna úr eitlum í blóðrás og þaðan inn í miðtaugakerfið. Þetta minnkar bólgumyndun í miðtaugakerfi, fækkar köstum, dregur úr heilarýrnun og vaxandi fötlun.
- Þeir sem þurfa að hætta á Tysabrimeðferð hafa fengið að skipta yfir í Gilenya
- Biðtími er 3 mánuðir á milli Tysabri og Gilenya. Biðtími er 5-6 vikur á milli MabThera og Tysabri/Gilenya.
- Alvarlegar aukaverkanir Gilenya eru slæmar sýkingar og áhrif á hjarta og blóðþrýsting. MS-einstaklingar með sögu um hjartavandamál og mikinn kæfisvefn ættu ekki að vera á Gilenya.

GILENYA, frh.

- Einnig verið tilkynnt um grunnfrumukrabbamein (vera á varðbergi gagnvart sárum á húð), PML og eitifrumukrabbamein.
- Önnur sjaldgæf aukaverkun Gilenya er sjónudepilsbjúgur sem lýsir sér sem versnun á sjón.
  - Einstaklingar með sykursýki eða með sögu um æðubólgu í aukinni áhættu. Regluleg augnskoðun.
- Fyrstu töfluna þarf að taka á sjúkrahúsi vegna hættu á að hjartsláttur hægist og blóðþrýstingur lækki. Sjúklingur er lagður inn á Hjartagátt til eftirlits.
- Ef hætta verður meðferð í meira en 2 vikur, t.d. vegna alvarlegra sýkinga, verður að endurtaka vöktun á Hjartagátt áður en meðferð er hafin að nýju
- Fylgjast þarf með hvítfrumum í blóði, mæla lifrargildi. Augnskoðun.
- Nauðsynlegt er fyrir konur á barnseignaraldri að hafa örugga getnaðarvörn þar sem Gilenya getur valdið fósturskaða
- Það tekur um 2 mánuði fyrir Gilenya að hverfa úr líkamanum

TECFIDERA (dímethylfúmarat)

- Á Íslandi frá 2014
- Fyrsta-meðferðar lyf
- Taka á 2 töflur á dag með mat, þ.e. ein tafla tvisvar á dag. Upphafsskammtur er 120 mg tvisvar á dag en eftir 1-2 vikur er skammtur aukinn að ráðlögðum skammti, 240 mg tvisvar á dag.
- Tecfidera dregur úr virkni og áhrif bólgufrumna í miðtaugakerfinu og hefur taugaverndandi áhrif
- Fækkar köstum um rúmlega 50% og hægir á versnandi fötlun (38% DEFINE)
- Frábendingar eru þungaðar konur og konur með börn á brjósti
- Helstu aukaverkanir eru húðroðaköst, kviðverkir, ógleði og niðurgangur sem minnkar eða hverfur með tímanum. Nýtt lyf – aukaverkanir geta enn komið fram.
- Þrjú PML-tilfelli. Samnefnari eítílfrumnafæð og ekki önnur ónæmisbælandi meðferð. Því þarf að fylgjast vel með hvítfrumum og lifrargildum í blóði.
- Lyfið hefur áður verið notað gegn psoriasis

AUBAGIO (tereflunomide)

- Á Íslandi frá 2015
- Fyrsta-meðferðar lyf
- Aubagio fækkar MS-köstum um 30% og hægir á versnandi fötlun
- 1 tafla á dag. Töflurnar á að gleypa í heilu lagi með nægilegu vatni. Má taka með eða án matar.
- Engin bið á milli Aubagio-Betaferon-Aubagio
- Allt að 3ja mánaða bið vegna skipta á milli Aubagio og Tysabri/Gileyna
- Tekur 8 mánuði til 2 ár að hreinsast úr líkamanum og því þurfa konur á barneignaraldri að nota getnaðarvarnir. Hægt að flýta fyrir úthreinsun lyfsins.
- Aubagio hindrar m.a. fjölgun hvítfrumna ónæmiskerfisins
- Helstu aukaverkanir eru ógleði, niðurgangur og hárlos. Einkennin eru yfirleitt væg til miðlungs alvarleg og skammvinn.
- Þarf að taka lifrarpróf reglulega, fylgjast með blóðmynd og blóðþrýstingi.
- Hefur áður verið notað við iktsýki (gigt)

MS-LYF

Stungulyf:

- Plegridy
- Interferon Beta
- Avonex
- Rebif
- Copaxone

PLEGRIDY

- Tekið í notkun 2016
- Fyrsta-meðferðar lyf, skylt interferonlyfjum sem nú eru á markaði
- Plegridy fækkar MS-köstum um 30% og hægir á versnandi fötlun
- Plegridy er sprautað undir húð með lyfjapenna á 14 daga fresti. Kemur í einnota fylltum lyfjapennum í þremur mismunandi styrkleikum; 63, 94 eða 125 µg.
- Dempar ónæmiskerfið og dregur úr eða kemur í veg fyrir skaða í miðtaugakerfinu.
- Algengar aukaverkanir: höfuðverkur, vöðvaverkir, liðverkir, hiti, influensulík einkenni, kuldahrollur, slappleiki, roði í húð og verkir eða kláði á stungustað
- Alvarlegri aukaverkanir geta verið lifrabólga og alvarlegt þunglyndi
- Ófrískar konur eða konur með börn á brjósti mega ekki vera á lyfinu. Heldur ekki fólk sem á við alvarlegt þunglyndi að stríða.
- Búið er að binda interferonið í Plegridy með ákveðnu kemísku efni, polyethylenglycol, sem gerir að virka efni Plegridy leysist upp hægar í líkamanum en betaferonlyfin sem fyrir eru.

INTERFERONLYF

- Voru tekin í notkun á Íslandi á árunum 1998-1999
- Þrjú MS-lyf eru í flokki interferon-beta lyfja frá þessum árum;
  - **Avonex**, er sprautað í vöðva einu sinni í viku
  - **Betaferon**, er sprautað undir húð annan hvorn dag
  - **Rebif**, er sprautað þrisvar í viku undir húð
- Lyfin fækka köstum um 30% og draga úr alvarleika kasta auk þess að lengja tímabil á milli kasta
- Gefið sem fyrsta meðferð
- Í upphafi meðferðar er mikið um aukaverkanir en að jafnaði dregur úr þeim þegar meðferðinni er haldið áfram
- Þær aukaverkanir sem oftast koma fram eru influensulík einkenni (sótthiti, kölduhrollur, liðverkir, slappleiki, sviti, höfuðverkur eða verkur í vöðvum) og óþægindi á stungustað. Margir taka verkja- og hitalækkandi lyf með.
- Frábendingar eru konur á meðgöngu og fólk með alvarlegt þunglyndi

COPAXONE

- Notað frá árinu 2000
- Ætlað að draga úr tíðni kasta hjá sjúklingum sem hafa fótavist (þ.e. sem geta gengið hjálparlaust)
- Spautulyf daglega undir húð
- Köstum fækkar um 30-32%
- Gefið sem fyrsta meðferð
- Algengar aukaverkanir eru viðbrögð í húð, erting eða ofurviðkvæmni á stungustað. Um er að ræða m.a. hörundsroða, verk, þykkildi, kláða, bjúgurbólgu og ofnæmisviðbrögð á stungustað.
- Þessi viðbrögð á stungustað eru ekki óalgeng og venjulega dregur úr þeim smám saman
- Frábendingar eru konur á meðgöngu

ÖNNUR LYF

- Fampyra – göngupillan
- Sterar

FAMPYRA-GÖNGUPILLAN (fampridine)

- Á Íslandi frá 2011
- Fampyra er ekki fyrirbyggjandi MS-lyf en er ætlað að bæta göngugetu MS-fólks með skerta gönguhæfni
- Fampyra getur gagnast MS-einstaklingum með mismunandi form sjúkdómsins
- Fampyra hindrar starfsemi ákveðinna saltganga í taugum og eykur leiðnihraða taugaboða í sködduðum taugasímum sem stuðlar að bættri göngugetu
- Frábendingar:
  - Sjúklingar með sögu um flog eða sem haldnir eru flogum
  - Sjúklingar með vægt skerta, miðlungsskerta eða verulega skerta nýrnastarfsemi

FAMPYRA -GAGNSEMI

- Lyfið bætir gönguhraða hjá um 35 % fólks með MS
- Hjá þeim getur gönguhraði aukist um 25%
- Aðrir finna ekki fyrir aukinni göngugetu eða finna fyrir aukaverkunum
- Sumir finna fyrir jákvæðum hliðarverkunum
- Lyfið gagnast ekki þeim sem þegar hafa misst göngugetuna og eru komnir í hjólastól en sumum finnst styrkur sinn þó aukast

FAMPYRA -AUKAVERKANIR

- Aukaverkanir eru ekki hættulegar en geta verið óþægilegar
- Svefntruflanir, svimi, höfuverkur, ónot í maga, aukin þreyta, aukið jafnvægisleysi o.fl.

FAMPYRA - UMSÓKNARFERLI

- Sótt er um lyfið hjá taugalækni og gefinn er út lyfseðill fyrir 2 vikur
- Sækja þarf um greiðsluþátttöku SÍ
- Einstaklingur fer í göngupróf hjá sjúkraþjálfara (á spítala) og byrjar eftir gönguprófið að taka lyfið
- Skammtur er 2 töflur á sólahring með 12 klst. millibili
- Taka skal töfluna á tóman maga, þ.e. a.m.k. klukkutíma fyrir mat eða tveimur klukkustundum eftir mat
- Eftir 2 vikur er göngupróf endurtekið og metin framför í göngugetu og styrk
- Ef framför er mælanleg eftir ákveðnum skala er gefið út lyfjaskíteini

STERAR

- Í alvarlegri köstum, þ.e. þeim sem hafa í för með sér fatlandi einkenni (bráð versnun, þ.á m. lömrun eða sjóntaugabólga), er oft gripið til steragjafar
- Sterar milda einkenni og stytta tíma kastsins
- Innrennslimeðferð er algengust en þó eru sterar stundum gefnir í töfluformi
- Best er að hefja meðferðina sem fyrst eftir að kastið/versnunin byrjar
- Það má gefa sterameðferð þrátt fyrir meðferð með hefðbundnum MS-lyfjum
- Stundum gefið í stað MS-lyfja
- Hásteraskammtar eru yfirleitt gefnir í 3 daga en í allt að 5 daga
- Sjaldnast gefið oftar en 3svar á ári
- Hætta á beinþynningu, sérstaklega eftir endurteknar steragjafir.
Mótvægisáðgerðir, sjá beinvernd.is.

VÆNTANLEG LYF

- Zinbryta
- Ocrelizumab

ZINBRYTA (daclizumab)

- Zinbryta - MS í köstum - sprautað undir húð á 4ra vikna fresti
- Samþykkt hjá EMA 1. júlí 2016. Vonandi væntanlegt á næstu mánuðum
- Leiðbeiningar um notkun liggja ekki fyrir
- DECIDE-rannsókn Zinbryta vs Avonex: Þeir sem fengu Zinbryta fengu 45% færri köst og 54% færri MS-bletti í heila en þeir sem fengu Avonex. Að auki fötluðust þeir einstaklingar sem fengu Zinbryta minna, yfir 12 vikna tímabil, en þeir sem fengu Avonex, þó munurinn væri ekki mikill á milli þessara lyfjategunda.
- Hins vegar var meira um sýkingar, útbrot í húð og hækkun lifragilda hjá þeim sem fengu Zinbryta. Því má gera ráð fyrir að notendur lyfsins þurfi að fara í reglulegar blóðprufur.
- Virka efni Zinbryta, daclizumab, var upphaflega (frá 1997) notað undir lyfjaheitinu Zenpax til að hindra höfnun nýrra líffæra við líffæraflutning
- Á árinu 2007 var farið að rannsaka daclizumab til meðferðar á MS

OCRELIZUMAB

- Ocrelizumab – frumkomin vernsun og MS í köstum
- Fékk flýtimeðferð hjá FDA í USA og er núna í umsóknarferli hjá EMA
- Ocrelizumab er fyrsta lyfið sem lofar góðu fyrir frumkomna vernsun í MS
- Niðurstöður Oratorio: Lyfið hægir á fötlun og framsækni sjúkdómsins um 24% yfir 12 vikna tímabil hjá sjúklingum með frumkomna vernsun MS samanborið við þá sem fengu lyfleysu
- Rannsókn á virkni lyfsins var einnig gerð fyrir MS í köstum og fækkaði köstum um 50%, samanborið við MS-lyfið Rebif
- Aukaverkanir ocrelizumab þykja enn sem komið er ásættanlegar en aukaverkanir lyfs geta þó komið fram í mörg ár eftir að það er tekið í notkun
- Lyfið mun verða gefið í æð á sjúkrahúsi tvisvar á ári
- Því miður var lyfið ekki prófað á einstaklingum með síðkomna vernsun MS
- Ocrelizumab hefur nær sömu efnafræðilegu uppbyggingu og MabThera

RANNSÓKNIR OG FRAMTÍÐIN

- Verið að rannsaka mörg lyf þessi misserin:
  - MS í köstum – 2 lyf í fasa-II rannsókn og 1 í fasa-III
    - Zinbryta nýlega samþykkt hjá EMA + ocrelizumab í umsókn hjá EMA
  - Síðkomin versnun MS – 2 lyf í fasa-II rannsókn og 3 í fasa-III
    - Tysabri og BAF-312 í fasa-III
  - Frumkomin versnun MS – 2 lyf í fasa-II rannsókn og 3 í fasa-III
    - Gilenya í fasa-III og ocrelizumab í umsókn hjá EMA
- Ný og eldri MS-lyf eða lyf við öðrum sjúkdómum (t.d. krabbameinslyf og kolesterol-lækkandi lyf)
- Stofnfrumurannsóknir
- D-vítamín
- Vera meðvitaður um uppruna og áreiðanleika upplýsinga

MISMUNANDI STIG RANNSÓKNA

- Uppfinning – tilraun gerð á dýrum til að kanna hvort lyfið sé mögulega hættulegt.
- Lítill öryggisrannsókn gerð á litlum hópi fólks sem ekki er með MS.
- Fasi-I: MS-sjúklingar teknir inn í litla rannsókn, sem miðar að því að skoða aukaverkanir og öryggi meðferðar.
- Fasi-II: Stærri rannsókn sem miðar að því að kanna verkun og gagnsemi lyfsins. Ekki er endilega verið að horfa á klínískra mælikvarða heldur er MRI-myndgreining notuð eða prótein skoðuð í blóði eða mænuvökva.
- Fasi-III: Stór, afmarkandi, klínísk rannsókn sem leiðir til markaðssetningar lyfs ef niðurstöður benda til þess að ávinningur af notkun þess er meiri en áhættan.
- Þetta tekur allt sinn tíma, allt að 10-12 ár. Ef hins vegar er talið að lyf sem þegar er í notkun fyrir aðra sjúkdóma gæti gagnast, þá tekur ferlið mun skemmri tíma, fer jafnvel beint í fasa-II eða fasa-III rannsókn.
- Að lokum: Greining á niðurstöðum, fá birta grein í vísindaritum, umsókn til EMA, ef já; sækja um markaðsleyfi á Íslandi, lyfjanefnd, lyfið tekið til notkunar.

RANNSÓKNIR og FRAMTÍÐIN – BAF312

- BAF312 (siponimod) fyrsta lyfið við síðkominni versnun
- Í fasa-III rannsókn. A.m.k. 2ja ára ferill framundan.
- Frétt á vefnum 31. ágúst 2016
- Virkni svipuð og fingolimod (Gilenya). Siponimod hindrar för bólgufrumna (B- og T-frumna) úr eitlum í blóðrás og þaðan inn í miðtaugakerfið svo þær valdi ekki skaða á mýelíni.
- 1 tafla á dag
- Bráðabirgðaniðurstöður birtar á ECTRIMS 2016: EXPAND-rannsóknin: Siponimod dregur úr fötlun um 21% sé borið saman við lyfleysu. Lyfið dregur einnig verulega úr heilaryrnun og MS-köstum.
- Aukaverkanir tilkynntar í fasa-II rannsókninni: Höfuðverkur, hægari hjartsláttur, svimi og sýkingar í nefi og hálsi

STOFNFRUMURANNSÓKNIR

- Margir vísindahópar rannsaka möguleika stofnfrumna við lækningu á MS. Rannsóknir á frumstigi. Mörg ár munu líða áður en stofnfrumuáðgerðir verða almennar fyrir MS-fólk.
- Ýmsir misvitrir aðilar bjóða upp á stofnfrumumeðferðir. Alls ekki ráðlegt að fara í slíkar áðgerðir nema að þær séu hluti af viðurkenndu rannsóknaverkefni.
- Meðferð með eigin stofnfrumum, HSCT, mest rannsakaðar.
- Einnig verið að prófa að einangra stofnfrumur úr blóði utanaðkomandi, fjölga þeim á rannsóknarstofu og sprauta þeim í sjúklinga án þess að ónæmiskerfi þeirra sé tekið úr sambandi á meðan. Hættuminni áðgerð. Siðferðilegar spurningar hafa vaknað.
- Rannsóknir á stofnfrumum sem endurnýja myelin.

STOFNFRUMURANNSÓKNIR - HSCT

- Meðferð með eigin stofnfrumum, HSCT:
  - Í byrjun meðferðar er einstaklingi gefið efni sem örvar framleiðsluna enn frekar en stofnfrumur í beinmerg eru alla jafna duglegar að fjölga sér.
  - 10 dögum síðar er blóði einstaklingsins safnað, stofnfrumur skildar frá, yfirfarnar m.t.t. sýkinga og síðan fyrstar. Sjúklingi aftur gefið blóðið.
  - Síðan er sjúklingur ofnæmisbældur í 5 daga með stórum skömmtum af krabbameinslyfjum. Lyfin eyða/slá út beinmerg sjúklings og T-frumurnar (hvít blóðkorn), sem eru ónæmisfrumur og ráðast á mýelín taugaþráðanna.
  - Tveimur dögum síðar er heilbrigðum stofnfrumum sprautað aftur í blóðrás sjúklingsins þar sem þær rata aftur í beinmerginn og endurnýja ofnæmiskerfið.
- HSCT-aðgerðir henta enn sem komið er nýlega greindum (>10 ár) með erfið köst. Sjúklingur þarf að vera tiltölulega hraustur. Erfið aðgerð. Eftirköst líka.
- Sýkingarhætta í a.m.k. 3 vikur eftir að ónæmiskerfið hefur verið endurræst.

○ Heimild um stofnfrumur og –rannsóknir: Vefsíða danska MS-félagsins

D-VÍTAMÍN

- Meginreglan er að MS-fólk skortir D-vítamín:
  - Taka 1 matskeið af lýsi á dag eða lýsistöflu
  - Taka 1 teskeið af Omega-3 á dag eða töflu
  - Taka 1.000 einingar af D-3 á dag
- ECTRIMS 2016 – Áhersla var lögð á D-vítamín